

Adam Stasiński

O biografistyce policyjnej

Niepodległość i Pamięć 25/4 (64), 369-374

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Adam Stasiński

O biografistyce policyjnej

Nakładem Stowarzyszenia Muzeum Policji w Kielcach i Muzeum Niepodległości w Warszawie ukazało się wydanie specjalne „Policyjnego Magazynu Historycznego”, poświęcone niemal w całości historycznej biografistyce policyjnej, obejmującej okres ostatnich stu lat. Pierwsza część zawiera biografie ponad ośmiuset osób, w tym funkcjonariuszy Policji – Państwowej, Górnego Śląska i województwa śląskiego, Straży Gminnej, Straży Ludowej, Milicji Miejskiej, Milicji Śląska Cieszyńskiego, a także urzędników pełniących kierownicze funkcje w administracji państwowej, włącznie z ministerialnymi, w resortach spraw wewnętrznych w kraju i na uchodźstwie, a także w Komendzie Głównej Policji oraz komendach wojewódzkich.

Autor publikacji i redaktor wydania, Zbigniew Judycki, we wstępie zaznacza, że podczas opracowywania zbioru brał głównie pod uwagę sylwetki tych funkcjonariuszy, którzy zginęli podczas wykonywania obowiązków służbowych w kraju i za granicą. Są też postacie policjantów i urzędników państwowych z okresu II Rzeczypospolitej, będące ofiarami hitlerowskich i stalinowskich zbrodni. Wielu z nich oddało życie w obozach koncentracyjnych lub zostało rozstrzelanych przez Niemców podczas egzekucji w latach wojny i okupacji, ponieśli też śmierć z rąk NKWD wiosną 1940 roku w Kalininie. Spotykamy tu nazwiska cenionych kryminologów, grafologów, wysokiej klasy specjalistów w zakresie kryminalistyki i medycyny sądowej zarówno z Polski, jak i z zagranicy. Ponadto zamieszczone zostały noty biograficzne policjantów polskiego pochodzenia zamieszkałych na obczyźnie m.in. w Australii, we Francji oraz w Stanach Zjednoczonych. Niektórzy służyli w polskich formacjach zbrojnych podczas I wojny światowej, powstań

śląskich i wielkopolskiego oraz w Legionach. Gdy wybuchła II wojna światowa, niektórzy podzielili los innych sybiraków i pracowali przy wyrębie lasów, część z nich trafiła do służby w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Nie wszyscy wrócili do ojczyzny. Po wojnie wielu funkcjonariuszy zdobywało doświadczenia podczas służby za granicą, także w ramach misji pokojowych ONZ m.in. na terenie byłej Jugosławii.

Każda biografia zawiera datę i miejsce urodzenia danej postaci, ukończone szkoły i uczelnie, pełnione funkcje, przebieg służby oraz otrzymane odznaczenia państwowe i resortowe, w tym także zagraniczne. Teksty znacznej części wzbogacone są fotografiami udostępnionymi przez Narodowe Archiwum Cyfrowe. Prezentowane biogramy są niezwykle interesującą lekturą, przypominającą o naszej najnowszej historii, w której w większym lub mniejszym stopniu istotną rolę odegrali bohaterowie omawianej publikacji. Przywrócenie pamięci o nich wypełnia po części lukę, jaka powstała w biografistyce policyjnej.

Sylwetki poszczególnych postaci zostały ukazane w układzie alfabetycznym, jednak ze zrozumiałych względów trudno wszystkie zaprezentować. Należałoby jednak wspomnieć o tych osobach, które w różnych latach miały w jakimś stopniu wpływ na funkcjonowanie resortów i organów bezpieczeństwa. Dotyczy to głównie ministrów spraw wewnętrznych, spośród których dwóch – Władysław Raczkiewicz i Stanisław Wojciechowski – było potem prezydentami RP, a gen. dyw. Felicjan Sławoj Składkowski – premierem. Podobnie jak on, niektórzy ze wspomnianych dostojników państwowych i urzędników mieli stopnie oficerów Wojska Polskiego. Należał do nich płk Ignacy Boerner (1875–1933), związany z Polską Organizacją Wojskową i Legionami Polskimi, pierwszy w odrodzonej RP komendant Milicji Ludowej (1918–1919), a następnie attaché wojskowy w Moskwie (1923–1924). Po powrocie do kraju był ministrem poczt i telegrafów w kilku kolejnych rządach.

Z kolei gen. bryg. Jan Jur-Gorzechowski (1874–1948), legionista, wcześniej działał w Organizacji Bojowej PPS. Był szefem Żandarmarii Polowej I Brygady Legionów. W gronie prezentowanych postaci jest wzmianka o ministrze spraw wewnętrznych w latach 1921–1922, inż. Stanisławie Downarowiczu (1874–1941), pełniącym także funkcję wojewody poleskiego. W latach hitlerowskiej okupacji był więźniem Pawiaka. Zmarł na terenie obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau. Jego los podzielił wiceminister w tym resorcie Norbert Barlicki

(1880–1941), prawnik, poseł na Sejm w latach 1919–1935, jeden z organizatorów lewicowych grup PPS do walki z hitlerowskim okupantem.

Znaną postacią w świecie polityki był Władysław Kiernik (1873–1971), minister spraw wewnętrznych (1923), a następnie rolnictwa (1925–1926), prawnik, działacz PSL i ZSL. Po wojnie został ministrem administracji publicznej (1945–1947) oraz wiceprezesem Towarzystwa „Polonia”. Natomiast w latach 30. ubiegłego stulecia funkcję komisarza Policji Państwowej, a także naczelnika Urzędów Śledczych PP w Białymstoku i Komendy Wojewódzkiej w Lublinie, pełnił Bolesław Kontrym ps. Biały, Cichocki, Żmudzin (1898–1953), major WP, który w latach 1918–1922 służył w Armii Czerwonej. Był postacią legendarną, cichociemnym szkolonym w Wielkiej Brytanii, żołnierzem AK i uczestnikiem powstania warszawskiego, a następnie oficerem PSZ na Zachodzie, skazanym na karę śmierci przez sąd PRL.

Władysław Korsak (1890–1948), zanim został wiceministrem spraw wewnętrznych, piastował wysokie stanowiska w służbie państwowej jako wicewojewoda warszawski, a potem wojewoda stanisławowski i kielecki. Gdy wybuchła wojna wyemigrował do USA, gdzie mieszkał do końca życia. W rządzie Tadeusza Mazowieckiego ministrem spraw wewnętrznych był Krzysztof Kozłowski (1931–2013). Wcześniej powierzono mu stanowisko szefa Urzędu Ochrony Państwa. Nietuzinkową postacią był Paweł Michalak (1969–2012), podinspektor policji, publicysta „Policyjnego Magazynu Historycznego” i innych czasopism, autor książek poświęconych historii policyjnego munduru. Był on także wykładowcą w Ośrodku Szkolenia Policji KW w Katowicach, członkiem Zarządu, a następnie sekretarzem generalnym Stowarzyszenia Muzeum Policji w Kielcach, działaczem Międzynarodowego Stowarzyszenia Policji. Odznaczony m.in. medalem „Za zasługi dla Fundacji Polonia Semper Fidelis”. W gronie prezentowanych postaci nie mogło zabraknąć Stanisława Mikołajczyka (1901–1966), ps. Stem, ministra spraw wewnętrznych i premiera rządu polskiego na uchodźstwie. Uczestniczył w powstaniu wielkopolskim i wojnie polsko-bolszewickiej (1920) oraz w kampanii polskiej 1939 roku. Był posłem na Sejm (1930–1935) z ramienia Polskiego Stronnictwa Ludowego. Po wojnie został prezesem tej organizacji i wicepremierem w Tymczasowym Rządzie Jedności Narodowej.

Nadinspektor Marek Papała (1959–1998) zdobył sobie powszechne uznanie jako zastępca komendanta, a następnie komendant główny policji, pełniąc tę funkcję w latach 1997–1998. Wcześniej zajmował wiele różnych stanowisk służbowych, w tym także jako wykładowca w Wyższej Szkole

Oficerskiej MO w Szczytnie. Został zastrzelony przez nieznanego bandytę. Także śmiertelną ofiarą zamachu, dokonanego przez ukraińskiego nacjonalistę w Polsce przedwrześniowej był Bronisław Pieracki (1895–1934). Pułkownik WP w Ministerstwie Spraw Wojskowych, II zastępca szefa Sztabu Głównego WP, pośmiertnie awansowany na stopień generała brygady. Karierę w resorcie spraw wewnętrznych rozpoczął w 1929 roku, obejmując urząd ministra, a następnie ministra bez teki w randze wicepremiera. Zapamiętany został jako polityk potępiający rasizm i terroryzm. Kawaler Krzyża Srebrnego Orderu Wojennego *Virtuti Militari* i innych wysokich odznaczeń krajowych i zagranicznych. Przed wojną jego imię nadawano ulicom w wielu polskich miastach.

Historyczną postacią był por. Jan Piwnik ps. Ponury (1912–1944), w II RP aspirant Policji Państwowej. Podczas kampanii polskiej 1939 roku dowodził kompanią batalionu zmotoryzowanego policji. Po klęsce wrześniowej przedostał się do Francji, a stamtąd do Wielkiej Brytanii, gdzie został przeszkolony jako cichociemny. Po powrocie do Polski został komendantem Kedywu Okręgu V Radomsko-Kieleckiego AK. Zginął podczas starcia zbrojnego z żołnierzami wojsk hitlerowskich. W I Brygadzie Legionów służył jako oficer Stanisław Pomianowski (1897–1980). Był ministrem spraw wewnętrznych na uchodźstwie w latach 1957–1963, a przed wojną posłem na Sejm. Podczas I wojny światowej w armii rosyjskiej służył Władysław Raczkiewicz (1885–1947). Prawnik z wykształcenia karierę polityczną rozpoczynał jako minister spraw wewnętrznych. Funkcję tę sprawował dwukrotnie. Był także wojewodą krakowskim, wileńskim, pomorskim oraz marszałkiem Senatu. Gdy wybuchła wojna został prezydentem RP na obczyźnie (1939–1947). Wśród Polonii za oceanem znaną postacią był porucznik amerykańskiej policji Romuald Sieczkowski (1930–2006). Miał ogromne zasługi w zwalczaniu przestępczości, zwłaszcza wśród grup latynoamerykańskich i afroamerykańskich. Był współzałożycielem i prezesem Stowarzyszenia Policjantów Polskiego Pochodzenia w USA.

Swoistym rekordzistą w sprawowaniu funkcji ministra spraw wewnętrznych był wspomniany gen. dyw. Felicjan Sławoj Składkowski (1885–1962), pełniący ten urząd trzykrotnie. Był też wiceministrem spraw wojskowych. Lekarz, polityk, publicysta zaprzyjaźniony z Józefem Piłsudskim, w latach 1936–1939 był premierem. Po napaści Niemiec i wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny Polski pamiętnego 17 września, podał cały rząd do dymisji i udał się na emigrację.

Ministrem spraw wewnętrznych i administracji w nie tak odległych latach był Władysław Stasiak (1966–2010). Zginął w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem 10 kwietnia 2010 roku. Dwukrotnie piastował stanowiska szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego. W latach 2009–2010 był szefem Kancelarii Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego.

Następcą pierwszego w odrodzonej Polsce prezydenta RP Gabriela Narutowicza, który zginął w wyniku zamachu dokonanego przez prawicowego działacza Eligiusza Niewiadomskiego, został w 1922 roku Stanisław Wojciechowski (1869–1953). Funkcję głowy państwa sprawował do zamachu majowego w 1926 roku. Do historii przeszła fotografia ukazująca jego spotkanie z marszałkiem J. Piłsudskim na moście Poniatowskiego. Wcześniej, w latach 1919–1920 był ministrem spraw wewnętrznych w rządzie Ignacego Jana Paderewskiego. Zapamiętany został jako inicjator przemian modernizacyjnych na rzecz usprawnienia funkcjonowania Policji Państwowej. W przeciwieństwie do niektórych polityków okresu II Rzeczypospolitej, gdy wybuchła II wojna światowa nie emigrował z kraju. Zmarł w miejscowości Gołębki koło Warszawy.

Na zakończenie prezentacji warto wspomnieć o gen. dyw. Józefie Kordianie Zamorskim (1890–1983), żołnierzu Legionów Polskich, działającym także w Polskiej Organizacji Wojskowej. W 1935 roku mianowany został komendantem głównym Policji Państwowej i funkcję tę pełnił do czasu rozpoczęcia II wojny światowej.

Postacie, których biografie stanowią pierwszą część magazynu chlubnie zapisały się na kartach naszej najnowszej historii, pozostawiając po sobie znaczące dokonania w życiu politycznym kraju, na niwie nauki i polu walki, a nade wszystko podczas służby w organach porządku publicznego. Nie można zapomnieć o ich ogromnych zasługach w zwalczaniu powszechnie rozumianej przestępczości czy też osobistym zaangażowaniu w działalność społeczną. W słowie wstępnym, wiceprezes Stowarzyszenia Muzeum Policji z siedzibą w Kielcach Józef Siwek pisze, że prezentowany materiał to bardzo istotny wkład do przygotowywanego trzeciego tomu *Encyklopedii Policji*.

W drugiej części publikacji omówiona została działalność wspomnianego, istniejącego od 2001 roku Stowarzyszenia Muzeum Policji, którego Rada Programowa postawiła sobie za cel upowszechnianie historii tej formacji mundurowej między innymi poprzez gromadzenie eksponatów i opracowywanie zbiorów do jej przyszłego muzeum. Stowarzyszenie w swoim dorobku ma organizowanie konferencji i sympozjów naukowych, wystaw okoliczno-

ściowych, prowadzenie badań oraz przygotowywanie danych do słownika biograficznego i kolejnych części *Encyklopedii Policji*, której dwa tomy zostały już opublikowane. W tej części wymienione zostały także najważniejsze zamierzenia zrealizowane dotąd w regionie świętokrzyskim, wśród których na szczególną uwagę zasługuje współpraca ze szkołami i uczelniami policyjnymi oraz współdziałanie w zorganizowaniu Międzynarodowego Sympozjum Biografistyki Polonijnej pt. „Polacy i osoby polskiego pochodzenia w siłach zbrojnych i policji państw obcych”, które odbyło się w Kwaterze Głównej NATO w Mons (Belgia). To tylko niektóre z przykładów aktywnej działalności Stowarzyszenia, mającego w swoim dorobku niezliczoną ilość różnego rodzaju przedsięwzięć, w tym sympozjów i konferencji naukowych, dobrze służących nie tylko wzbogacaniu wiedzy historycznej, ale także integracji policyjnego środowiska i jego kontaktom z partnerami społecznymi. Wyrazem tego jest podpisanie przez Zarząd Stowarzyszenia porozumień o współpracy z Muzeum Niepodległości w Warszawie, Fundacją Polonia Semper Fidelis, Stowarzyszeniem Autorów, Dziennikarzy i Tłumaczy w Paryżu oraz Instytutem Polsko-Skandynawskim w Kopenhadze. Trudno nie wspomnieć o działalności wydawniczej Stowarzyszenia prowadzącej edycję materiałów szkoleniowych i opracowań zawierających zbiory referatów wygłaszanych na poszczególnych sympozjach i konferencjach. W harmonogramie przedsięwzięć Stowarzyszenia ważne miejsce zajmuje współpraca z Fundacją Pomocy Wdowom i Sierotom po Poległych Policjantach i udzielana jej pomoc charytatywna.

Magazyn zamyka sprawozdanie z XV Międzynarodowego Sympozjum Biografistyki Polonijnej „Pod obcymi sztandarami. Polacy w siłach zbrojnych i policji państw obcych”, które odbyło się w miejscowości Paprotki koło Giżycka z inicjatywy Fundacji Polonia Semper Fidelis, Stowarzyszenia Muzeum Policji i Muzeum Niepodległości w Warszawie.

Adam Stasiński

Policjanci, numer specjalny „Policyjnego Magazynu Historycznego”, pod red. Zbigniewa Judyckiego, Wydawca Stowarzyszenie Muzeum Policji, Kielce 2018, ss. 260.